

דו"ח: חקירות יהדות יזומות ורשימת מעוכבי החיתון של בתי הדין הרבניים

מבוא

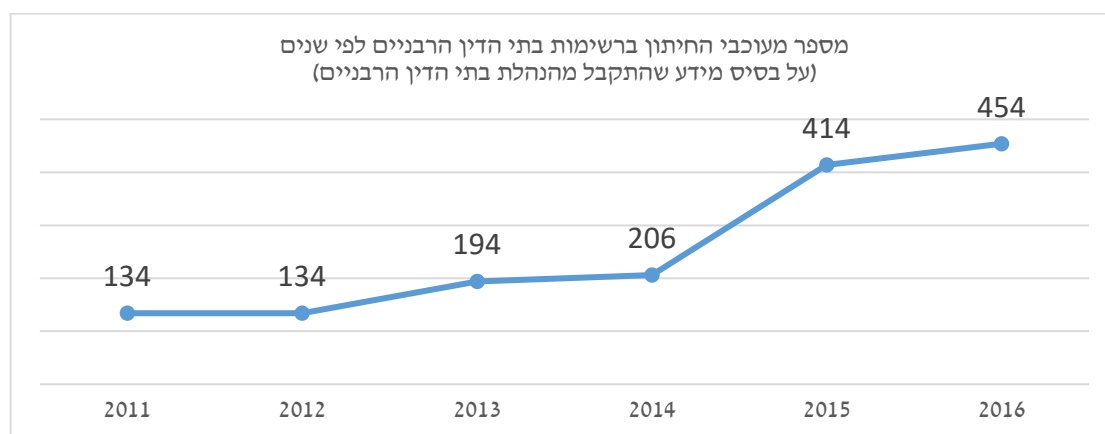
על פי הנחיות בירור יהדות של הרבנות הראשית, משנת 2010, יהדותו של כל אדם חייבת להיות מבוררת בטרם ניתנים לו שירותי דת התלויים ביהדותו, דוגמת נישואין וגירושין. בפועל, מי שנוקקים להליך בירור יהדות הם אוכלוסיית העולים החדשים וצאצאיהם, אשר נדרשים למסור פרטים על בני משפחותיהם בכדי לברר את יהדותם. על בסיס תיקי בירור היהדות, בתי הדין הרבניים מנהלים מאגר ממוחשב של "מעוכבי חיתון". משמעותה המעשית של הופעת שמו של אדם במאגר היא מניעת יכולתו להינשא.

בשנים האחרונות, החלו בתי הדין הרבניים להשתמש במידע שמסרו פונים אודות בני משפחותיהם, על מנת ליזום חקירות יהדות נגד אזרחים שלא פנו כלל לרבנות או לבית הדין ולהוסיף אותם לרשימת "טעוני בירור" שבמאגר "מעוכבי החיתון".

חקירות יהדות יזומות

במציאות זו, אזרחים רבים, שכלל לא פנו לרבנות, מוצאים את עצמם בחקירה על יהדותם. עבור מרביתם, מדובר בפעם הראשונה בחייהם בו מישהו ערער על יהדותם, והנה, כרעם ביום בהיר, עליהם לעמוד בפני ערכאה שיפוטית ולהגן על דתם וזהותם החברתית והלאומית.

כמו כן, חקירות אלו הובילו לעלייה קיצונית במספר האזרחים ששמום הוכנס למאגר "מעוכבי החיתון". בתוך שנתיים בלבד, הוכפל מספר האזרחים המופיעים במאגר, אותו מנהלים בתי הדין הרבניים משנת 1954.

עמותת 'עתיים' עתרה לבג"ץ בשם שלוש משפחות שבתי הדין פתחו בחקירת יהדות בעניינן. שלושת המקרים הללו, מדגימים היטב את התופעה:

1. אמה של ד' עלתה מארה"ב, עברה גיור לפני עלייתה ונישאה ליהודי יליד ישראל בשנות ה-80. בני המשפחה רשומים כיהודים במשרד הפנים, וחיים בהתאם למסורת היהודית. בסוף שנת 2014, ביקשה ד' להינשא במועצה הדתית אלפי מנשה. בעקבות כך נפתח בבית הדין הרבני אריאל תיק שבו נפסלה כתובת הוריה. ד' ויתרה על בקשתה להינשא, סגרה את בקשת הרישום לנישואין, ונישאה בקפריסין. למרות זאת, בית הדין הרבני פתח מיוזמתו תיק לבירור יהדותן של אמה ואחיותיה, וקבע כי הן אינן יהודיות וכי יש להוסיף לרשימת "מעוכבי החיתון".
2. משפחת כ' עלתה ארצה מברית המועצות לשעבר, חלק מבני המשפחה עלו ב-1978 וחלקם ב-1990. שתיים מבנות המשפחה נישאו בישראל במועצה הדתית בחיפה. בעקבות דחיית בקשת בן דודן להינשא, עקב חשד אודות אותנטיות תעודת הלידה שלו, הוציא בית הדין הרבני בחיפה עיכוב נישואין כנגד רבים מבני המשפחה המורחבת, ובכלל זאת בני דודים, בני דודות ודודות, וזימן אותם לדיון בבית הדין אודות יהדותם, תוך איום בצו הבאה/קנס אם לא יתייצבו.
3. סבתה של ב' נולדה בבלרוס בזמן השואה. הוריה נרצחו, היא אומצה על ידי משפחה בלרוסית וסבלה בילדותה מאנטישמיות על היותה יהודיה. אמה של ב' נישאה ליהודי בחו"ל, ושמרה על מסורת יהודית על אף האנטישמיות החריפה שבסביבתה, עד שעלתה יחד עם משפחתה בשנת 1990. כאשר ב' ביקשה להינשא, היא הופנתה לבית הדין הרבני בתל אביב, שצירף את אמה ואחיה לתיק. בעקבות קביעת בית הדין שהבת לא יהודיה, הוסיף גם את אמה ואחיה לרשימת "מעוכבי החיתון".

בעקבות העתירה

בתשובה מקדמית של המדינה לבג"ץ, הבהיר היועץ המשפטי לממשלה כי **חקירות יהדות יוזמות על ידי בתי הדין הרבניים מעוררות קשיים משפטיים וכי בתי הדין הרבניים אינם מוסמכים לערוך רשימה המבוססת על פרטיותם של אנשים שכלל לא פנו לבית הדין.**

על אף ההבהרה של היועץ המשפטי לממשלה, הרבנות הראשית לישראל יוזמת הצעת חוק לפיה **בתי הדין הרבניים יוסמכו לזמן אזרחים על מנת לחקור את יהדותם**, ולהכניס את שמם לרשימת "מעוכבי החיתון". הצעת חוק זו, תעקוף את בג"ץ ותהפוך את הרבנות הראשית למשטרת יהדות חוקרת אחר יהדותם של אזרחי ישראל.

ההרחבה של סמכויות הרבנות, תוביל לפגיעה נוספת בעולים, ולמדיניות נוקשה ובדלנית אשר מנוגדת להלכה ולמסורת היהודית, כפי שהתגבשה בתלמוד ובשולחן ערוך שפסק כי **"כל המשפחות בחזקת כשרות, ומותר לישא מהם לכתחילה"** (שו"ע, אבן העזר ב, ב.).